

• Arnold Antonin, zinema zuzendari haitiarra •

«Etengabeko laguntza humanitarioak Haitiko ekonomia deuseztatzen du»

Arnold Antonin –Cannesko festibalean eta FESPACOn saritua– Haitiko lurrikara gertatu eta berehala hasi zen *Chronique d'une catastrophe annoncée* (Iragarritako hondamendiaren kronika) filmatzen. Lurrikaran hil ziren 250.000 pertsonen heriotzan utzikeria politikoak zenbaterainoko ardura duen salatu nahi izan du.

GORKA BERASATEGI

Urtarrilaren 12an lurrikara gertatu zen Haitin. Lurra 7 graduko indarrez astindu zuen (Richter eskalan) eta Port-au-Prince hiriburutik 15 kilometrora izan zen epizentroa. Nola bizi izan zenituen segundo horiek?

Arratsaldeko 16:53an gertatu zen. 30 segundo izan ziren. Ni etxera iritsi berria nintzen, ohikoa baino lehenago irten bainintzen bulegotik. Lurrak dar-dar egin zuen eta berehala etorri zitzaidan burura: kito, heldu da. Bage-nekien Haitin une batetik bestera horrelako zerbait etortzeaz zegoela eta momentu hura heldu zela jakin nuen.

Zein izan zen jendearen erreakzioa lurrak dar-dar egin zuenean?

Modu desberdinean jokatu zuen jendeak. Kanean zeudenetatik batzuek eraikinen barruetara jo zuten, zorigaiztoko erabakia izan zen; beste batzuk kalera irten ziren... Orokorrean builaka hasi zen mundu osoa. "Jesus! Jesus!" oihukatzen zuten. Gurea oso herrialde erlijiozalea da eta Jainkoari deika hasi ziren asko. Munduaren amaiera zela oihukatzen zuten emakumezkoak entzun nituen.

A. ANTONINEK UTZIA

Eta lurrak astintzeari utzi zionean nolakoa izan zen jendearen jokabidea?

Ikara sentsazio orokorraz gain, ekintzari berehala heldu zitzaion. Segituan hasi zen jendea lurperatutako gorpuen bila, hondakinen azpian harrapatutako gorpuak ateratzen, zaurituak ospitalera eramaten... Segituan gainezka egin zuten ospitale guztiak. Ikara nagusitu zen, neurri batean komunikazio guztiak eten egin zirelako baita ere. Ez zegoen irratirik, irrati guztiak suntsitu ziren bakarra izan

MAXWELL REYES

CHAMOROBIBLE.ORG

RNW.NL

Irudietan, lurrikararen osteko egunak. “Egokiagoa litzateke bertako produktuak erostean oinarritzen den laguntza. Era horretan, laguntza ekonomiaren suspertzaile ere bihurtzen da eta herrialdearen garapenerako bultzadaxoa da”, dio Antoninek.

Haitik aurretik jasan zuen azken lurrikara indartsua orain 200 urte gertatu zen baina azken urteetan hainbat lurrikara txiki bizi izan ditugu eta horiek zetorrenaren aurrekari zirela ohartarazi zuten sismologoek. Herrialdea bi faila aktibok zeharkatzen dute eta Port-au-Prince horietako baten gainean dago eraikia. Gizarte mugimenduek ere prebentzio neurriak eskatu zituzten eta herritarren hezkuntzarako beharrezko neurriak har zitezela. Pertsonalki simulazio nazionala egin zedila eskatu nuen, jendeak nola erreakzionatu behar zuen jakin zedin. Milaka haitiarrek martxa batean parte hartu zuten “Suizidio kolektiboari ez!” lemapean.

ezik eta irrati horrek (Signal FM) etengabe egin zuen lan. Antolatzaile kolektiboa izan zen, herrialdean bizirik zegoen ahots komunitario bakarra. Nik ere horra jo nuen nire familiarik bizirik nengoela esateko eta hortik irten ziren atzerrirako mezuak.

Estatuak zein jarrera izan zuen?

Estatua erabat desagertu zen. Ordurako oso ahula zen Haitiko Estatua; ez dio inolako zerbitzurik eskaintzen herrialdeari, ez da ezertaz arduratzen. Gainera, lurrikararen ondorioz eraikin publikoak desegin ziren. Palazio Nazionala, Parlamentua, Justizia Jauregia... Estatuko hiru botereak etorri ziren behera fisikoki. Gobernuak ez zuen inolako presentziarik agertu, ez zuen irrati baliatu herrialdeari aginduak emateko, hamabi egun pasa ziren lehendakariak herriari hitz egin zion arte.

Hogei urte inguru dira adituek lurrikara handi bat gertatuko zela ohartarazten hasi zirela. Azken urte hauetan gertatuko zela aurreikusi zuten eta horretarako neurriak eskatu izan dituzte hainbat elkartek. Zer gertatu zen eskari horiekin?

Zein harrera izan zuten eskari horiek?

Estatuak ez zien eskariei erantzun. Prebentzio Zibil Nazionala izeneko erakundeak saikera egin zuen, zikloien aurkako zenbait neurri hartu ziren, aurretik herrialdea hainbat zikloiek astindu zutelako baina lurrikarek dagokienez ez zen ezertxo ere egin. Estatu haitiarra herritarrenganako arduragabekeria kriminalean bizi den estatua da.

Lurrikara gelditu zenean berehala hasi zinen lanean.

Lurrikara gelditu zenean dena birrinduta zegoela jakin nuen, jendea entzuten nuen oihuka eta berehala kamera-gizona kalera irten zen irudiak biltzera. Lana koordinatzen aritu nintzen eta hurrengo egunean irten nintzen gertatu zena bertatik bertara ikustera eta horrelako egoeretan zinemagileak nire ustez egin behar duena egitera, hau da, testigantza ematera. Banekien inork gutxik egingo zuela lan hori eta hedabide ernaldoietako irudiak izango zirela nagusi, baina haiek betikoa erakutsiko zutela eta haitiar baten ikuspegitik gaia landu beharra zegoela ikusi nuen.

Zein harrera izan du *Chronique d'une catastrophe annoncée* dokumentalak?

Haitin estreinatu zen eta terapia modukoa izan zen. Ez dira hurrei erakutsi beharreko irudiak, baina helduek ikusi beharrekoa dela uste dut. Errealitateari begiratu egin behar zaio egoera gainditu nahi bada eta Haiti memoria gutxiko herrialdea da. Eskandalu batek bestea estaltzen du, hondamendi batek bestea... Hondamendiz hondamendi bizi gara eta horrela ez jarraitzeko gertatutakoa aztertu beharra dago. Gertaera naturalak ezin dira saihestu, baina behar baino jende gehiago hil zen lurrikaran, 180.000 pertsona bizirik egon zitezkeen zenbait neurri alde zurretik hartu izan balira.

Nolako zen Port-au-Prince hirigintza eredia lurrikararen aurretik?

Port-au-Princeko hirigintzaren ezaugarriak nagusia da hirigintza eredurik ez duela. Hiria kasu ezaguna da mundu osoan, kaleak osatzen duten kaosarengatik, trafikoarengatik, zabor tontorengatik... Port-au-Prince *mega-fabela* bat zen lurrikararen aurretik. Demografia jasangaitza duen hiria da gainera, gainpopulatua dago oso, eta ez du zerbitzu publikorik.

Lurrikara gertatu ostean zein egoeratan geratu da hiria?

Bonbardatua izan den hiria dirudi eta errefuxiatuentzako gunetan bizi da jende asko. Lau hilabeteren ostean hasi berri dira zenbait neurri hartzen, baina orain arte ez da neurririk hartu jendearen egoera aldatzeko.

Nazioarteko laguntzaren beharra aipatu izan da sarri, baina laguntza hori arrisku bihur daitekeela dioenik ere bada. Zein laguntza izan daiteke Haitirentzat erabilgarrien?

Gobernua erabat desagertu zen, ez zuten irratia baliatu herrialdeari aginduak emateko, hamabi egun pasa ziren lehendakariak herriari hitz egin zion arte

Esan beharra dago nazioarteko laguntza mundu osoan iritsi dela. Baina Estatu haitiarrak existitzen ez denez, ez dago laguntza horren banatzea koordinatzeko gaitasunik. Laguntza hori iraunkor bihurtzen denean

dator arriskua, batez ere laguntza janariarena denean; bertako nekazaritza produkzioa suntsitzen baita. Herrialdea Karibeko Somalia bihurtu dela diote aditu batzuek, non etengabeko laguntza humanitarioak ekonomia desegin, fiskalizazioa oztopatu eta estatua ahultzen duen, herrialdearen kudeaketa

Gobernuz Kanpoko Erakundeekin esku utziz. Egokiagoa litzake, adibidez, bertako produktuek erostean oinarritzen den laguntza, orain Frantzia egiten ari den moduan. Era horretan, laguntza ekonomiaren suspertzaile ere bihurtzen da eta herrialdearen garapenerako bultzadaxoa da. Bestetik, asistentzia politikoaren arriskua aipatu beharra dago. Zenbait boterek herrialdearen ardura hartzen dute bere gain eta Haiti haien nahierara berreraikitze arriskua dago.

Egun iristen ari den laguntzak non bukatzen du?

Datu desberdinak dauzkagu iturrien arabera, baina esan daiteke gutxienez iristen den laguntzaren %60a berriz ere herrialde emaitzaren bueltatzen dela. Dela garraioa, direla garesti kobratzen duten adituak, direla herrialde horrek produzitzen dituen materialak, dela segurtasuna... Laguntzaren %80a jatorrizko herrialdera bueltatzen dela dioten datuak ere badira. Datuetatik harago, kalean solidaritate kasu asko ikusi ahal izan ditut. Adibidez, Dominikar Errepublikako hainbat nekazari kamioietan igota etorri ziren kalte-tuei barazkiak eramatera. Bat-bateko laguntza sortzen zen edonon. Gizakiaren alderik ederrera sentitu ahal izan dut, baina denetik egon da. Azkenaldian *superstar* asko pasa da

TALLERES MITXELENA

S.COOP.

Torno bertikala: Ø 4.200 x 2.000
Fresadora: 10.000 x 3.500
Barrenatze mekanizatua

Talleres Mitxelena, S.Coop.
Eziago Poligonoa • Zikuñaga Auzoa • 20120 HERNANI (Gipuzkoa)
T 943 55 25 12 - 16 • F 943 55 28 16 • info@talleresmitxelena.com

www.talleresmitxelena.com

Irudietan, Antoninen filmeko fotogramak. "Lurrikararen hurrengo egunean atera nintzen zinemagileak egin behar duena egitera, testigantza ematera. Banekien hedabide erraldoietako irudiak izango zirela nagusi eta haiek betikoa erakutsiko zutela".

baita ere haurrekin argazkiak ateratzera; espektakuluaren gizartearen parte da, noski.

Esaldi ezaguna da krisi egoera guztiak aukera egoerak direla dioena. Zein dira gaur Haitik parez pare dituen aukerak?

Lehenik eta behin, herrialdea era koherenteagoan eraikitzeko aukera dugu eta horretarako beharrezkoa da lurralde antolaketa plana. Horrez gain, haitiarrak baztertzan dituen gizarte ereduarekin amaitzeko aukera dago, gizarte guztiz baztertzaila baita. Gutxi batzuek Haitin bizitzea lortzen dute, nik lortzen dut, baina egoera guztiz jasangaitza da. Nola bizi daiteke horrenbeste miseria inguruan izanda? Edo axolagabea zara edo egoera horretaz baliatzen den putrea, baina bestela ezinezkoa da. Herrialdea berreraiki beharra dago oinarri ekologiko, kultural eta sozial berrien gainean eta baliabide historiko eta artistikoetatik indarra hartuz. Lurrikararen ostean Haitiko herri osoa gizaki bakarra bailitzan mobilizatzeko aukera zuen Gobernuak eta ez zuen ezertxo ere egin. Jendea argibideen zain zegoen, egin behar zena egiteko prest.

Hedabideetan Haitiri buruz hitz egin denean biztanleriaren baldintza humanitarioak sarri aipatu dira, baina ezer gutxi esan da bertako egoera politikoari buruz. Nola deskribatuko zenuke?

Egoera politikoa behin-behinekoa da. Lurrikara Parlamentua berritzekotan zenean gerta-

tu zen eta ez da berritu, Justizian egitekoa zen erreforma ere ez da egin eta Errepublikako lehendakariak datorren urteko otsailean amaituko du agintaldia. Gainera, Parlamentuak Gobernuari hemezortzi hilabetez botere osoa onartzeko legea atera du aurrera. Horrez gain, erakunde bat sortu da herrialdearen berreraikitzea kudeatzeko. Erakundearen buru Bill Clinton eta Haitiko lehen ministroa izango dira.

Zu MAB (Haiti Eder Baten Aldeko Mugimendua) herritarren elkarteko buru zara. Zein proposamen egin duzue berreraikuntzarako?

Berreraikuntzaz arduratuko den erakunde baten sorrera eskatzen dugu, erakunde nazionala baina gobernuekiko independentea izango dena. Gure proposamenari entzungor egin diote, beste plan bat dute eta dena erabakita dagoela dirudi.

Zer da Haitik itxaropenerako eta berreraikuntzarako duen baliabiderik preziatuena?

Nik uste bere herria dela balorerik preziatuena, munduan eskulan merke gisa erabiltzen dutena eta hezi beharreko baliabide gisa ulertu beharko litzatekeena, duen hoberena eman dezan. Herri langilea da eta oso baketsua, sortzailez eta artistaz betea. Kontuan izan behar da, bestalde, biztanleriaren %50ak 20 urte baino gutxiago dituela eta, beraz, gazterian inbertitu beharra dago. Nik badut formula bat: %40 hezkuntzan, %40 ingurumenetan eta %20 gainontzeko beharretarako. ■